

به ناوى خوداى به خشنده و ميه ره بان

به ناوى گه له وه

په رله مانى كوردستان - عيراق

پالپشت به حوكمى برگه ي (1) ي مادده ي (56) له ياساى ژماره (1) ي سالى 1992 ي هه مواركراو و برگه ي (يه كه م) ي مادده ي (77) له په يره ووى ناوخوى په رله مانى كوردستان - عيراق، وه له سه ر داواى ژماره ي ياساى ئەندامانى په رله مان، په رله مانى كوردستان له دانىشتنى ئاساى ژماره (9) ي رۆژى 21/4/2021 ئەم ياساى به سه ند كرد:

ياساى ژماره (4) ي سالى 2021

ياساى پاراستنى پرۆژه و تۆره كانى ئاو و ئاوهرۆ له هه ريمى كوردستان - عيراق

به شى يه كه م

پيناسه و نامانجه كان

مادده ي (1): پيناسه كان

بۆ مه به ستى حوكمه كانى ئەم ياساى به، ئەم ده سه ته واژانه ي خواره وه ماناكانى به رامبه ريان ده گه يه نن: يه كه م: هه ريم: هه ريمى كوردستان - عيراق.

دووهم: وه زاره ت: وه زاره تى شاره وانى و گه شت و گوزارى هه ريم.

سپينه م: وه زير: وه زيرى شاره وانى و گه شت و گوزارى هه ريم.

چوارهم: به رپوه به رايه تى گه شتى: به رپوه به رايه تى گه شتى ئاو و ئاوهرۆ له وه زاره ت.

پينجه م: به رپوه به رى گه شتى: به رپوه به رى گه شتى ئاو و ئاوهرۆ.

شه شه م: به رپوه به رايه تى: به رپوه به رايه تى ئاو يان به رپوه به رايه تى ئاوهرۆ.

حه وه ته م: به رپوه به ر: به رپوه به رى به رپوه به رايه تى ئاو يان ئاوهرۆكان.

هه شه ته م: لئيرسراوى فه رمانگه: لئيرسراوى فه رمانگه ي ئاو يان ئاوهرۆ.

نويه م: تۆره كان: تۆره كانى ئاو و ئاوهرۆ و پيكه اته كانى.

ده يه م: پرۆژه كان: پرۆژه كانى پالوتن و چاره سه ركردنى ئاو و ئاوهرۆ، بيه ركان، پرۆژه كانى وه رگرتنى

سه رچاوه كانى ئاو و عه مباركردنى ئاو و ئاوهرۆ و ويسته گه لاهه كييه كانى گواسته نه وه ده گرپه ته وه.

يازده يه م: لايه نى په يوه نديدار: به رپوه به رايه تيه خزمه تگوزاره كانى هه ماهه نگ له گه ل به رپوه به رايه تى

و فه رمانگه كانى ئاو و ئاوهرۆ .

دوازده يه م: سه رپيچى: زيانگه ياندىن يان شكاندىن يان له ناوبردن و تيكدانى پرۆژه كان ، تانكى (عه مبار)

ئاو ، هيله كانى گواسته نه وه و تۆره كانى ئاو و ئاوهرۆ، قوفلى ئاو، مانهول، سه رى مانهول، چه په رى

وه رگرتنى ئاوهرۆكان، بۆرى وه رگرتنى ئاوهرۆكان و هه ر پيكه اته يه كى ترى ژپرخانى ئاو و ئاوهرۆ،

ده گرپه ته وه.

سىزدەيەم: زىادەپۇيى: بەستى بۇرى بە تۆرەكان و ھىلەكانى گواستىنەھى ئاۋ و ئاۋەرپۇ، بەستى ترومپاي ئاۋ لەسەر بۇرى سەرەكى تۆرەكان، كاركردن لە محەرەماتى بۇرى گواستىنەھى و بەستى ئاۋى قورس بە تۇرى ئاۋەرپۇكان بەبى مۆلەت يان زىاتر لەھى مۆلەتى پىدراۋە دەگرىتەھە.

چواردەيەم: محەرەمات: سنورى پروژە و تۆرەكانى ئاۋ و ئاۋەرپۇبە كە نابىت ھىچ جۇرە كارىكى تىيدا ئەنجام بدرىت ھەك بىناسازى، دانان و راكىشانى تۇرى ئىنتەرنىت و ھىلى كارەبا و ستونەكانى، پىس كرنى سەرچاۋەى پروژەكانى ئاۋ و ھەر كارىكى دىكە بەبى ۋەرگرتى رەزامەندى بەرپۇبەرايەتى و فەرمانگەكانى ئاۋ و ئاۋەرپۇ.

پازدەيەم: ھاۋبەش: ھەر سوودمەندىك بە پىى مۆلەتى فەرمى بەرپۇبەرايەتى و فەرمانگە تايبەتمەندەكان، سوودى لە خزمەتگوزارى ئاۋ و ئاۋەرپۇ ۋەرگرتىت.

شازدەيەم: لىژنەى تايبەت: ئەۋ لىژنەيەى كە كارى بە دواداچوون و چاۋدىرى و جىبەجى كرنى حوكمەكانى ئەم ياسايەى لە ئەستۇدايە.

ماددى (۲): ئامانچەكان

يەكەم: نەھىشتى سەرىپچى و زىادەپۇيى بۇ سەر پروژە و تۆرەكانى ئاۋ و ئاۋەرپۇ.

دوۋەم: پاك راگرتى ئاۋ خواردەھى ھاۋبەشەكان و رېگرىكردن لە بەھەدەردانى ئاۋ و تىكەلېۋونى بە ئاۋى ئاۋەرپۇ بە مەبەستى بەرگرتن لە بلابوونەھى پەتا و نەخۇشى و پاراستى تەندروستى گشتى و ژىنگە.

سىيەم: پاراستن و پەرەپىدانى ئاۋ ۋەك بەشىكى گرنىگ لە سامانى گشتى.

چوارەم: سزادانى سەرىپچىكار و زىدەپۇكار بۇ سەر پروژە و تۆرەكانى ئاۋ و ئاۋەرپۇ لە رېگەى پىدانى دەسەلات بە لايەنى تايبەتمەند.

بەشى دوۋەم

رېكارە ياسايەكان

ماددى (۳)

يەكەم: لىژنەى تايبەت، بە فەرمانى بەرپۇبەرى گشتى يان بەرپۇبەرىيان لىپرسراۋى فەرمانگە، ھەرىكەيان لە سنورى دەسەلاتى كارگىپى خۇيدا، بە ھەماھەنگى و بەشدارى لايەنى پەيوەندىدار پىكدىت.

دوۋەم: بەرپۇبەرى گشتى دەسەلات بە لىژنە تايبەتەكان دەدات بۇ ھەژماركردى جۇر و شىۋەى زىادەپۇيى و سەرىپچىەكان، لە سنورى ھەر بەرپۇبەرايەتى و فەرمانگەيەك.

سىيەم: لىژنەى تايبەت ھەژمارى جۇر و شىۋەى سەرىپچى و زىدەپۇيىەكان دەكات و بە راپۇرتىك لايەنى برىاردەر ئاگادار دەكاتەھە، و لايەنى برىاردەرىش برىارى پىويست لەبارەى سەرىپچى يان زىادەپۇيىەكە دەردەكات و برى سزاكە بەپىى حوكمەكانى ئەم ياسايە دىارى دەكات.

چوارهم: پیکهاته و ئهرکه کانی لیژنه‌ی تایبته به رینماییه‌ک ریگده‌خریت که له‌لایهن وه‌زیره‌وه ده‌رده‌چیت.

مادده‌ی (٤)

یه‌که‌م: به‌رپوه‌به‌ری گشتی یان ههر که‌سیک که ئه‌و راپیده‌سپیریت ده‌سه‌لاتی دادوه‌ری که‌تنی له سه‌پاندنی ئه‌و سزایانه‌دا هه‌یه که له‌م یاسایه‌دا هاتوون.

دووهم: برپاری سزای پیژاردن شیای تانه‌لیدانه به‌پیی یاسای ئه‌نجوومه‌نی شورای به‌رکار له هه‌ریمی کوردستان.

مادده‌ی (٥)

یه‌که‌م: سه‌ره‌پای سزاکانی هاتوو له‌م یاسایه‌دا، تیچوی چاک‌کردنه‌وه‌ی تۆره‌کانی ئاو و پ‌کردنه‌وه‌ی سه‌رتۆری ئاوه‌که و گه‌پاندنه‌وه‌ی بو باری ئاسایی خۆی به‌پیی خه‌سله‌ته ئه‌ندازه‌یه‌به به‌رکاره‌کان (المواصفات الهندسية)، ده‌خریته ئه‌ستۆی زیده‌پۆکار و سه‌ریپچیکار و له‌لایهن به‌رپوه‌به‌رایه‌تی یان فه‌رمانگه‌ی ئاو به‌هه‌ماهه‌نگی لایه‌نی په‌یوه‌ندی‌دار، جیبه‌جی ده‌کریت.

دووهم: جگه له‌و تیچووانه‌ی له‌ برگه‌ی (یه‌که‌م) ی ئه‌م مادده‌یه‌دا هاتوو:

١- ههر که‌سیک ئه‌م سه‌ریپچیانه‌ی که له‌م یاسایه‌دا هاتوو ئه‌نجام بدات، به‌ پیژاردنیک سزا ده‌دریت به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه:

- أ. برپیک که له (٢٥٠,٠٠٠) دوو سه‌د و په‌نجا هه‌زار دینار که‌متر نه‌بیت و له (٤٠٠,٠٠٠) چوار سه‌د هه‌زار دینار زیاتر نه‌بیت ئه‌گه‌ر سه‌ریپچی له‌سه‌ر بۆری ئاوی تیره (٢/١) نیو ئینج تا (٣) سی ئینج بوو.
- ب. برپیک که له (٣٠٠,٠٠٠) سی سه‌د هه‌زار دینار که‌متر نه‌بیت و له (٦٠٠,٠٠٠) شه‌ش سه‌د هه‌زار دینار زیاتر نه‌بیت ئه‌گه‌ر سه‌ریپچی له‌سه‌ر بۆری ئاوی گه‌وره‌تر له (٣) سی ئینج تا (٦) شه‌ش ئینج بوو.
- ج. برپیک که له (٧٥٠,٠٠٠) سه‌د و په‌نجا هه‌زار دینار که‌متر نه‌بیت و له (١,٥٠٠,٠٠٠) یه‌ک ملیۆن و پینج سه‌د هه‌زار دینار زیاتر نه‌بیت ئه‌گه‌ر سه‌ریپچی له‌سه‌ر هیللی ئاوی گه‌وره‌تر له (٦) شه‌ش ئینج تا (١٢) دوانزه ئینج بوو.

د. برپیک که له (٢,٠٠٠,٠٠٠) دوو ملیون دینار که‌متر نه‌بیت و له (٤,٠٠٠,٠٠٠) چوار ملیون دینار زیاتر نه‌بیت ئه‌گه‌ر سه‌ریپچی له‌سه‌ر هیللی ئاوی گه‌وره‌تر له (١٢) دوانزه ئینج تا (٢٤) بیست و چوار ئینج بوو.

ه. برپیک که له (٦,٠٠٠,٠٠٠) شه‌ش ملیون دینار که‌متر نه‌بیت و له (٨,٠٠٠,٠٠٠) هه‌شت ملیون دینار زیاتر نه‌بیت ئه‌گه‌ر سه‌ریپچی له‌سه‌ر هیللی ئاوی گه‌وره‌تر له (٢٤) بیست و چوار ئینج و به‌ره‌وه سه‌ره‌وه بوو.

٢- ههر که‌سیک ئه‌و زیده‌پۆیانه‌ی که له‌م یاسایه‌دا هاتوو ئه‌نجام بدات به‌ پیژاردنیک سزا ده‌دریت به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه:

أ. برى (۴۵۰،۰۰۰) چوار سەد و پەنجا ھەزار دىنار لە كاتى بەستەنە ھەي بۆرى تىرە (۲/۱) نيو ئىنج بە تۆرەكانى ئاۋ.

ب. برى (۷۵۰،۰۰۰) ھەوت سەد و پەنجا ھەزار دىنار لە كاتى بەستەنە ھەي بۆرى تىرە (۴/۳) سى لە سەر چوار ئىنج بە تۆرەكانى ئاۋ.

ج. برى (۱،۰۰۰،۰۰۰) يەك مىليون دىنار لە كاتى بەستەنە ھەي بۆرى تىرە (۴/۳) سى لە سەر چوار ئىنج بەرەو سەرەو بە تۆرەكانى ئاۋ.

ماددەى (۶):

يەكەم: ھەر كەسك سەرەراي ئەنجامدانى سەرپىچى يان زىادەرپۇيەك كە لەم ياسايەدا ھاتوۋە، كەرەستەيەكى پرۆژە و تۆرەكانى ئاۋ بىات، سەرەراي ھەر سزايەك كە لە ياسا بەركارەكاندا ھاتوۋە، بە پىيژاردنىك سزا دەدرىت كە لە (۳۰۰،۰۰۰) سى سەد ھەزار دىنار كەمتر نەبىت و لە (۷۵۰،۰۰۰) ھەوت سەد و پەنجا ھەزار دىنار زىاتر نەبىت بۇ ھەر دانەيەك.

دوۋەم: ھوكمى برگەي (يەكەم) ى ئەم ماددەيە بە سەر ھەر كەسكدا جىبەجى دەكرىت كە كرىن و فروشتنى بەو كەرەستە بردراوانە كرىت.

ماددەى (۷):

يەكەم: ھاوبەش بە پىيژاردنىك سزا دەدرىت لەم بارانەي خوارەوۋەدا:-

۱. بە برى (۵۰،۰۰۰) پەنجا ھەزار دىنار ئەگەر ئاۋگرەۋەي (طوافة) لەسەر عەمبارى ئاۋەكەي نەبەستىبوو.
۲. بە برىك كە لە (۲۰۰،۰۰۰) دووسەد ھەزار دىنار كەمتر نەبىت و لە (۴۰۰،۰۰۰) چوارسەد ھەزار دىنار زىاتر نەبىت بە گوڭرەي تىرەي بۆرىەكە ئەگەر بەبى مولەتى بەرپۇبەرايەتى و فەرمانگە لە يەك ھاوبەشى زىاترى ھەبوو.

دوۋەم: نرخی ئەو ئاۋەي كە ھاوبەش لە تۆرەكانى ئاۋ بەپىي ھوكمى برگەي (يەكەم) ى ئەم ماددەيە بە فىرپۇيداۋە، بەپىي ماۋە و نرخی كارپىكراۋ لە ھاوبەش ۋەردەگىرىت و لەلايەن بەرپۇبەرايەتى و فەرمانگەكانەۋە ئەژمار دەكرىت.

ماددەى (۸):

يەكەم: كەسى سەرپىچىكار و زىادەرپۇكار لەسەر تۆرەكانى ئاۋەرپۇ، تىچوۋى چاكردەنەۋە و پرکردنەۋەي بە شپوۋەي ئەندازەيى و داپۇشىنى و گەراندەنەۋەي بۇ بارى ئاسايى خۇي بە پىي خەسلەتە ئەندازەيى بەركارەكان، دەخرىتە ئەستۆي.

دوۋەم: كەسى سەرپىچىكار و زىادەرپۇكار لەسەر تۆرەكانى ئاۋەرپۇ، سەرەراي پىچاكردەنەۋەي، بە پىيژاردنىك سزا دەدرىت بەم شپوۋەيەي خوارەۋە:

۱- برى (۱۵۰،۰۰۰) سەد و پەنجا ھەزار دىنار بۇ تۆرى ئاۋەرپۇي تىرە (۲۰ تا ۴۰) سانتىمەتر.

۲- برى (۳۰۰،۰۰۰) سى سەد ھەزار دىنار بۇ تۆرى ئاۋەرپۇي تىرە (۴۵ تا ۷۵) سانتىمەتر.

۳- بری (۵۰۰,۰۰۰) پینچ سہد ہزار دینار بۆ تۆری ئاوه پۆی تیره (۸۰ تا ۱۲۰) سانتیمه تر.

۴- بری (۱,۰۰۰,۰۰۰) یهک ملیۆن دینار بۆ تۆری ئاوه پۆی تیره (۱۲۵ تا ۱۸۰) سانتیمه تر.

۵- بری (۲,۰۰۰,۰۰۰) دوو ملیۆن دینار بۆ تۆری ئاوه پۆی تیره (۱۸۵ تا ۲۶۰) سانتیمه تر.

۶- بری (۵,۰۰۰,۰۰۰) پینچ ملیۆن دینار بۆ تۆری ئاوه پۆی سندوقی به هه موو ئەندازه کانیه وه.

۷- به بریک که له (۱۰۰,۰۰۰) سهد هه زار دینار که متر نه بیته و له (۳۰۰,۰۰۰) سی سهد هه زار دینار زیاتر

نه بیته، به هۆی فریدانی هه ر مادده یهک یان پاشه پۆیهک که کاریگه ری هه بیته له سه ر توانای ئاوه

شورکردنی تۆری ئاوه پۆ.

۸- به بریک که له (۶۰۰,۰۰۰) شه ش سهد هه زار دینار که متر نه بیته و له (۱,۵۰۰,۰۰۰) یهک ملیۆن و پینچ

سهد هه زار دینار زیاتر نه بیته، به هۆی به ستنه وهی ئاوه پۆکه ی به بی مؤله تی به پۆیه به رایه تی یان

فه رمانگه .

مادده ی (۹):

سه ره پای گه راندنه وهی که ره سه ته ی بردراو یان له ئەستۆگرتنی کرپنه وهی به نرخ ی رۆژ، سه ره پینچیکار

به پینژاردنیک سزا ده دریت به م شیوه یه ی خواره وه:-

۱- به بری (۲۰۰,۰۰۰) دوو سهد هه زار دینار به رامبه ر بردنی تۆری (مشبک) ی سه ر چه په ری وه رگرتنی

ئاوه پۆ.

۲- بری (۲۵۰,۰۰۰) دوو سهد و په نچا هه زار دینار به رامبه ر بردنی تۆری سه ر چه په ری وه رگرتنی ئاوه پۆ

به چوارچیوه که یه وه.

۳- بری (۴۰۰,۰۰۰) چوار سهد هه زار دینار به رامبه ر بردنی قه باغی مه نهۆل.

۴- بری (۵۰۰,۰۰۰) پینچ سهد هه زار دینار به رامبه ر بردنی قه باغی مه نهۆل به چوارچیوه که یه وه.

مادده ی (۱۰):

یهکه م: هه ر که سیک بۆ جاری دووه م زیاده پۆیی له رپگه ی پرۆسه ی به ستنه وه وه ئەنجام بدات، به

پینژاردنیک سزا ده دریت که له (۵۰۰,۰۰۰) پینچ سهد هه زار دینار که متر نه بیته و له (۱,۰۰۰,۰۰۰) یهک

ملیۆن دینار زیاتر نه بیته له گه ل ده ست به سه ر داگرتنی که ره سه ته کان.

دووه م: ئەم بارانه ی خواره وه به دوخی توندکراو داده نرین:-

۱- ئەگه ر زیاده پۆیی له لایه ن که سیک هونه ری یان پیشه وه ره وه ئەنجام بدریت.

۲- ئەگه ر زیاده پۆیی له لایه ن فه رمانبه رانی وه زاره ت ئەنجام بدریت.

۳- ئەگه ر زیاده پۆکار له سه ر ئەو تۆره ی که زیاده پۆیی له سه ر کردوه رپگه به زیاده پۆیی یان

سه ره پینچی که سانی تر بدات.

سییه م: سه رباری ئەو سزایه ی که له خالی (۲) ی برگه ی (دووه م) ی ئەم مادده یه دا هاتوه، فه رمانبه ران

له حوکمه کانی یاسای به رزه فته کردنی فه رمانبه رانی ده و له تی به رکار له هه ریم به دهر ناکرین.

ماددهی (۱۱):

یہ کہم:

۱- بری ئو پیژاردنانهی که به پیی حوکمهکانی ئم یاسایه بریاری لیده دریت، به ریژهی (۳۰%) سی له سهد کهم ده کریته وه، ئه گهر سه ریچیکار یان زیاده پۆکار له ماوهی (۱۵) پازده پۆژ، له ریکهوتی ده رچوونی بریاره که، ئه و پیژاردنانه بدات.

۲- بری پیژاردنه که به ریژهی (۱۵%) پازده له سهد کهم ده کریته وه، ئه گهر سه ریچیکار یان زیاده پۆکار له ماوهی (۳۰) سی پۆژ، له ریکهوتی ده رچوونی بریاره که، ئه و پیژاردنانه بدات.

۳- بری پیژاردنه که به ریژهی (۱۰%) ده له سهد کهم ده کریته وه، ئه گهر سه ریچیکار یان زیاده پۆکار له ماوهی (۶۰) شهست پۆژ، له ریکهوتی ده رچوونی بریاره که، ئه و پیژاردنانه بدات.

دووهم: ئه گهر زیاده پۆکار یان سه ریچیکار ئاماده نه بوو به پیی حوکمهکانی ئم یاسایه بری پیژاردنه که بدات، ئه و به پیی یاسای وه رگرتنه وهی قهرزهکانی حکومهت ژماره (۵۶) ی سالی (۱۹۷۷) ی هه موارکراو مامه له ی له گه ل ده کریت.

به شی سینه م

محهره ماتی پڕۆژه و تۆرهکانی ئاو و ئاوه پۆ

ماددهی (۱۲):

یہ کہم: محهره ماتی پڕۆژهکانی ئاو به م شیوهیهی خواره وه ئه ژمار ده کریت:-

۱- بۆ محهره ماتی بیری ئاو خواردنه وه له سه نته ری بیره که (۱۵) پازده مه تر.

۲- بۆ محهره ماتی کانیه کان و بیره پوو کارییه کان (۲۵) بیست و پینچ مه تر که متر نه بیست.

۳- بۆ محهره ماتی پڕۆژهی ویستگهکانی ئاو له شوره کهی (۲۵) بیست و پینچ مه تر.

۴- بۆ محهره ماتی ویستگه ی لاوه کی ئاو له شوره کهی (۱۵) پازده مه تر.

۵- بۆ محهره ماتی خه زانی سه ر زه وی و ژیر زه وی له شوره کهی (۱۰) ده مه تر.

۶- بۆ محهره ماتی خه زانی بلند به پیوانه ی (به رزیه کهی $1,5 \times$) مه تر ده بیست.

دووهم: کارگه ی چه و و لم ده بیست لانیکه م (۳) سن کیلومه تر دووریست له به شی وه رگری پڕۆژهکانی ئاو ئه گهر که وتبووه به شی سه ره وهی وه رگری پڕۆژه که، و (۱) یه ک کیلومه تر دووریست ئه گهر که وتبووه به شی خواره وهی وه رگری پڕۆژه که و له هه ر دوو دیوی پوو باره که، له گه ل جیبه جیکردنی گشت ریکارهکانی پاک راگرتنی ریره وی سه ره کی پوو بار و سه رچاوه کان له هه ر جوریکی بیس بوون.

سینه م: پڕۆژه و کیلگهکانی به خپوکردنی ئاژهل و په له وه ر و ماسی، پیویسته دووریان له کانیه کان و بیره پوو کارییه کان و پڕۆژهکانی پالوتنی ئاو ئاوه پۆ له (۵۰۰) پینچ سهد مه تر که متر نه بیست.

ماددہ (۱۳):

محہرہ ماتی تۆرہ کانی ئاو له سهنتهري بۆري بهم شيويهيهي خواره وه ئه ژمار ده كریت:-

یه کهم: بۆ تۆرہ کانی دابه شکردن، محہرہ ماتی بۆري ئاو که تیره کهی تا (۸) ههشت ئینج بیت له (۱) یه که مه تر که متر نه بیت.

دووهم: بۆ تۆرہ کانی گواستنه وه له ئاو سنوری شاره وانیه کان بهم شيويهيهي خواره وه ئه ژمار ده كریت:-

۱- هیللی ئاوی زیاتر له تیره (۸ تا ۱۶) ئینج، (۱،۵) یه که مه تر و نیو که متر نه بیت.

۲- هیللی ئاوی زیاتر له تیره (۱۶ تا ۲۴) ئینج، (۲) دوو مه تر که متر نه بیت.

۳- هیللی ئاوی تیره (۲۴) بیست و چوار ئینج و زیاتر، (۳،۵) سئ مه تر و نیو یان زیاتر به گویره ی پیویست و هه بوونی مه ودا ی پیویست.

سێیه م: بۆ تۆرہ کانی گواستنه وه له دهره وه ی سنووری شاره وانیه کان بهم شيويهيهي خواره وه ئه ژمار ده كریت:-

۱- هیللی ئاوی زیاتر له تیره (۸ تا ۱۶) ئینج، (۴) چوار مه تر که متر نه بیت.

۲- هیللی ئاوی زیاتر له تیره (۱۶ تا ۲۴) ئینج، (۷) حه وت مه تر که متر نه بیت.

۳- هیللی ئاوی زیاتر له تیره (۲۴) بیست و چوار ئینج، (۱۰) ده مه تر که متر نه بیت.

ماددہ (۱۴):

یه کهم: له سنوری محہرہ ماتی پرۆژه و تۆرہ کاند، نابیت به بی وه رگرتنی په زامه ندی لایه نی په یوه ندیدار ه یچ جوړه کاریک ئه نجام بدریت وه ک بیناسازی، راکیشانی تۆری ئینتهرنیت و کاره با، دانانی ستونی کاره با، یان ههر کاریکی دیکه.

دووهم:

۱- تیچوی لادانی زیاده رپویی له سه ر محہرہ ماتی پرۆژه کانی ئاو و گه پاندنه وه ی بو باری ئاسایی پیش زیاده رپویییه که، به پیی خه سلته ته ئه ندازه ییه به رکاره کان، ده خریتته ئه ستوی زیاده رپوکار و له لایه ن به رپوه به رایه تی ئاو و ئاوهرپۆ به هه ماهه نگی لایه نی په یوه ندیدار ئه نجام ده دریت.

۲- سه رباری له ئه ستوگرتنی تیچوی لادانی زیاده رپویییه که به پیی خالی (۱) ی ئه م برپگه یه، زیاده رپوکار به پیبژاردنیک سزا ده دریت که له (۷۵۰،۰۰۰) حه وت سه د و په نجا هه زار دینار که متر نه بیت و له (۱،۵۰۰،۰۰۰) یه که ملیۆن و پینج سه د هه زار دینار زیاتر نه بیت.

ماددہ (۱۵):

محہرہ ماتی ئاوهرپۆ بهم شيويهيهي خواره وه ئه ژمار ده كریت:-

یه کهم: محہرہ ماتی بۆري ئاوهرپۆ، له لیواری دهره وه، له هه ر لایه کی (۲) دوو مه تر دوور ده بیت به ره چاوکردنی خزمه تگوزاریه گشتیه کان.

دووهم: محہرہ ماتی ئاوهرپۆ سندوقی به هه موو ئه ندازه کانیه وه، له لیواری دهره وه، له هه ر لایه کی (۳) سئ مه تر ده بیت به ره چاوکردنی خزمه تگوزاریه گشتیه کان.

سیئہم: محہرہماتی کندی ئاوی سروشتی به پانتایی کهنده که پاریزراو ده بیت له گه ل (۱۰ تا ۲۰) مه تر وهک محہرہمات له ههر لایهک، و له لایه ن لیژنه یه کی تایبته برپاری له سهر دهریته .
چوارهم: محہرہماتی تایبته به پرۆژه و ویستگه کانی چاره سه رکردنی ئاوه رۆ ده بیت (۲۵) بیست و پینج مه تر له شوره که ی دووریته .

مادده ی (۱۶):

یه که م: تیچوی لادانی سه ریچی له سهر محہرہماتی ئاوه رۆ و گه راندنه وه ی بو باری ئاسایی پیش سه ریچی که به پیی خه سلته نه اندازه یی کارپی کراوه کان، ده خریتته نه ستوی سه ریچی کار و له لایه ن به ریوه به رایه تی ئاو و ئاوه رۆ به هه ماهه نگی لایه نی په یوه ندیدار نه نجام دهریته .
دووم: سه رباری له نه ستوگرتنی تیچوی لادانی سه ریچی که به پیی برگه ی (یه که م) ی نه م ماده یه ، سه ریچی کار به پیژاردنیک سزا دهریته که له (۷۵۰،۰۰۰) هه وت سه د و په نجا هه زار دینار که متر نه بیت و له (۱،۵۰۰،۰۰۰) یه ک ملیون و پینج سه د هه زار دینار زیاتر نه بیت.

مادده ی (۱۷):

تیپه راندنی سنوری ههر محہرہماتیک که سه رچاوه ی بیس بوون بیت و حوکمه کانی نه م یاسایه دا دیاری نه کرابیت یان ئاژه ی پینه کرابیت یان (واقع حال) بیت، له ریگی لیژنه یه کی تایبته پشکینی بو نه نجام دهریته بو یه کلایی کردنه وه و چاره سه رکردنی.

مادده ی (۱۸):

قه ره بوو کردنه وه ی گشت نه و مولک و زه ویانه ی وهک شوینی پرۆژه کانی ئاو و ئاوه رۆ به کاردیته یان وهک محہرہمات دیاری ده کریته، له ریگی به مولک کردن یان کوژاندنه وه یان به پیی یاسا به رکاره کان و به هه ماهه نگی له گه ل لایه نی په یوه ندیدار ده بیت، و به ناوی به ریوه به رایه تیه کانی ئاو و ئاوه رۆی په یوه ندیدار له و یه که کارگیری به تۆمار ده کریته

به شی چوارهم

یه که کانی چاره سه رکردن

مادده ی (۱۹):

یه که م:

- ۱- پیویسته سه رجه م پرۆژه کانی نیشته جی بوون، بازرگانی، پیشه سازی، گه شتیاریی، ته ندروستی یان ههر پرۆژه یه ک پاشه رۆی شله ی بیسی هه بیت، یه که ی چاره سه ری ئاوه رۆکان دابنیت، و له کاتی پیدانی مۆله تی پرۆژه که گشت نه خشه و هیلکاریه کان یه کلایی ده کریته وه و له ژیر سه ریهرشتی راسته وخوی به ریوه به رایه تیه په یوه ندیدار کاندایه جیبه جی ده کریته .
- ۲- پیویسته شوشتنگه به هه موو جوړه کانی، به نزیخانه کان و شوینه کانی خزمه تگوزاریی چاککردنه وه ی ئوتومبیل یه که ی چاره سه ری ئاوی به کار هاتوو دابنیت، و له کاتی پیدانی مۆله تی پرۆژه که گشت نه خشه و هیلکاریه کان یه کلایی ده کریته وه و له ژیر سه ریهرشتی راسته وخوی به ریوه به رایه تیه په یوه ندیدار کاندایه جیبه جی ده کریته .

۳- پیوستہ گشت ئەو پرۆژانہی کہ پاشەرۆی کیمیاوی شلی ههیه یه کهی چاره سهری کیمیایی دابنیت، و شیوه و چۆنیتی چاره سهرکردنی پاشەرۆکان له ههر دۆخیکدا بیت دیاری بکات، و له کاتی پیدانی مۆله تی پرۆژه که گشت نه خشه و هیلکاریه کان یه کلایی ده کریته وه و له ژیر سهرپهرشتی راسته وخۆی بهرپوه به رایه تیه په یوه نیدیاره کاندایه جیبه جی ده کریت.

دووهم:

- ۱- سهرپهرشتی جیبه جیکردنی ههر یه که له خاله کانی برگی (یه که م) ی ئەم مادده یه له لایهن بهرپوه به رایه تیه په یوه نیدیاره کان به پیی ئاکاره ئەندازه ییه بهرکاره کان ده بیت.
- ۲- سهرپهرشتی و به دوادا چوونی چۆنیتی کارکردنی یه که کانی چاره سهرکردنی ئاماژه پیکراو له برگی (یه که م) ی ئەم مادده یه له ئەستۆی بهرپوه به رایه تیه په یوه نیدیاره کان.

**به شی پینجه م
حوکمه گشتییه کان**

ماددهی (۲۰):

یه که م: ئەو گوژمانه ی به پیی مادده کانی (به شی چواره م) ی ئەم یاساییه وه رده گیریت، به داهاتی کۆتایی بۆ بهرپوه به رایه تیه کان تۆمار ده کریت و راسته وخۆ بۆ مه بهستی چاکسازی و خزمه تگوزاریی پرۆژه کانی ئاو و ئاوهرۆ و هاندان خهرج ده کریت، و وهزاره تی دارایی و ئابووری به هۆی ئەم داهاته هیچ گوژمه یه که له بودجه ی بهرپوه به رایه تیه کان که م ناکاته وه.

دووهم: رپژه ی (۱۵%) پازده له سهدی ئەو گوژمانه ی به پیی حوکمه کانی ئەم یاساییه وه رده گیریت، ده دریته ئەو فه رمانبه رانه ی که له به شی یان هۆبه ی (سهرپیچی و زیاده رپویه کان) کار ده که ن و ئەو لایه نانه ی سهرپیچییه کان لاده دن، ئەمه ش به پیی رپنمایه ی ریکده خریت و له لایهن وه زیر ده رده کریت.

ماددهی (۲۱):

ههر پیکهاته یه کی ژیرخانی ئاو و ئاوهرۆ که له م یاساییه دا ئاماژه ی پینه دراوه، رپکخستن و کونترۆلکردن و رپگه گرتن له تیکدان و زیده رپویی کردنه سهری به پیی رپنمایه ک ریکده خریت که وه زیر ده ریده کات.

ماددهی (۲۲):

یه که م: سزاکانی هاتوو له م یاساییه دا، ئەو که سانه ناگریته وه که زیاده رپویی یان سهرپیچییان ئەنجام داوه، و له ماوه ی (۱۸۰) سهد و هه شتا رۆژ له رپکه وتی چوونه بواری جیبه جیکردنی ئەم یاساییه ئاگاداری بهرپوه به رایه تی یان فه رمانگا کان ده که ن له شوین و جوړی زیاده رپویی یان سهرپیچی، و به شیوه یه کی فه رمی به لپننامه پيشکەش ده که ن که له ماوه ی (۳۰) سی رۆژدا و له ژیرچاودیاری لایه نی په یوه نیدیار زیاده رپویی یان سهرپیچییه که لاده دن، به مه رجیک لایه نی په یوه نیدیار لابردنه که و ئاسایکردنه وه که به فه رمی پشت راست بکه نه وه، به پیچه وانه وه، حوکمه کانی ئەم یاساییه ده یانگریته وه.

دوووم: ئەو کەسانەى مۆلەتى فەرمى لایەنە پەيوەندیدارەکانیان هەیه، دواى هەلسەنگاندن لەلایەن لیژنەیهکی تایبەتمەند لە سزاکانى دەقنووسکراوه لەم یاسایەدا بەدەردەکرین.

ماددهى (٢٣):

هەر کەل و پەل و ئامپەر و ئامرازیک بۆ سەرپیچی و دەستدریژیکردنە سەر تۆرەکانى ئاو و ئاوهرۆ بەکارهێنرابیت، دەستى بەسەردا دەگیریت و بە گوێرەى رێسا گشتییهکانى دەسبەسەرداگرتن (مصادرة) مامەلەى لەگەڵ دەکریت.

ماددهى (٢٤):

هەر کەسیک بەشداربیت لە سەرپیچیکردن و زیادەرۆیى لەسەر تۆرەکانى ئاو و ئاوهرۆ، بە بەرامبەر بیت یان بێ بەرامبەر، بە هەمان سزای سەرپیچیکار و زیادەرۆکار سزادەدریت.

بەشى شەشەم

حوکمه کۆتاییهکان

ماددهى (٢٥):

بە مەبەستى ئاسان جیبه جی کردنى حوکمهکانى ئەم یاسایە، وهزیر پینمایى پيوست دەردەکات.

ماددهى (٢٦):

ئەنجووومەنى وهزیران و لایەنە پەيوەندیدارەکان حوکمهکانى ئەم یاسایە جیبه جی دەکەن.

ماددهى (٢٧):

کار بە دەقى هیچ یاسا و بریاریک ناکریت کە لەگەڵ حوکمهکانى ئەم یاسایە دا ناکۆک بیت.

ماددهى (٢٨):

ئەم یاسایە لە دواى (٣٠) سى رۆژ لە ریکەوتى بلاوکردنەوهى لە رۆژنامەى فەرمى (وه قایعی کوردستان) دا، جیبه جی دەکریت.

هۆیهکانى دەرچواندن

بە مەبەستى پاراستنى پرۆژە و تۆرەکانى ئاو و ئاوهرۆ لە هەریمى کوردستان، لە زیادەرۆیى و سەرپیچی، و دلنیابوون لە تواناکانى ئەم تۆرپانە لە روى هونەرییهوه، و پارێزگاریکردن لە ژینگە و پیدانى ئاوى خاویڤن بە هاوڵاتیان بە شیوهیهکی دادپەروەرانه، و پاراستنى تەندروستى گشتى، و پاراستنى ژیرخانى ئابوورى و بە فیروڤنه دانى سامانى گشتى، ئەم یاسایە دەرچوویندرا.

یاساکە بەدەرچوو دەژمێردرئ بە تپپه ربوونى ماوهى یاسایى دەرچوواندنى بە پپى حوکمى خالى (٢) ی برگه ی (یه کەم) ی ماددهى (١٠) ی یاسای سەرۆکایه تی هەریمى کوردستان - عیراق ژماره (١) سالى ٢٠٠٥ ی هەموارکراو و برگه ی (دەیه م) لە ماددهى (١٨) ی په پیرهوى ناوخۆی په رله مانى کوردستان - عیراق